Памятай, беларус, што і ты чалавек, які можа сабой гаспадарыць!
Л. Шпакоўскі-Случанін

Рагнеда

№ 2, СНЕЖАНЬ 1993 г.
Кошт — па дамоўленасці

Вытокі нашай дзяржаўнасці

У верасні мінулага года беспрэцэдэнтны акт вандалізму быў учынены на Плошчы Незалежнасці нашай сталіцы: ноччу хтосьці спаліў васьміметровае палотнішча бел-чырвона-белага сцяга, герб «Пагоня» і трыбуну, перад якой па ініцыятыве Беларускага народнага фронту праходзіла прынясенне прысягі на вернасць Беларусі. Вядома ж, злачынцы, якія зрабілі замах на суверэнітэт Рэспублікі, на спрадвечныя нацыянальныя сімвалы свайго народа, — не знойдзены. Сумна і горка. Няўжо так і будзем маўчаць, крышыць, нішчыць? Дакуль будзе драмаць наша нацыянальная свядомасць, калі абудзіцца ў нас чалавечая годнасць? Да якога часу будзем верыць фальсіфікатарам беларускай гісторыі, што бел-чырвона-белы сцяг і герб «Пагоня» — сімвалы здраднікаў народа? Колькі яшчэ будзе апаганьвацца нацыянальная сімволіка некаторымі народнымі дэпутатамі? Колькі яшчэ спатрэбіцца часу для таго, каб кожны з нас дайшоў нарэшце да Беларусі?

Наш калектыў хоча дапамагчы вам выйсці на правільны шлях, даць магчымасць авалодаць ведамі па нашай гісторыі. Сёння гаворка пойдзе пра вытокі нашай дзяржаўнасці. Давайце расплюшчым вочы.

ГЕРБ «ПАГОНЯ»

з'яўляўся дзяржаўным сімвалам Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага. Ён уяўляў сабой выяву ўзброенага конніка на серабрыстым кані з узнятым мечам над галавой. Фон герба быў чырвонага колеру.

«Пагоня» існавала як герб нашай дзяржавы ад XIV па XVIII стагоддзе. Але нават пасля падзелу Рэчы Паспалітай Расейскай імперыяй «Пагоня» была змешчана на гербе ўсходняга суседа побач з гербамі краін, якія напаткаў лёс, падобны лёсу Беларусі. Яна мае глыбокія беларускія карані. Існуе думка, што яшчэ ў дахрысціянскія часы «Пагоня» ўжывалася як сімвал паганскага бога Сонца — Ярылы.

Як сведчыць старажытны летапіс, гэты сімвал быў прыняты князем Віценем у XIII стагоддзі: «нача княжити над Литвою измысли себе герб и всему княжиству печать: рыцер збройный на коне с мечем, еже ныне наричут погоня». Паводле «Хронікі Быхаўца» выява конніка азначае асобу Вялікага князя, які абараняе Бацькаўшчыну ад захопнікаў.

«Пагоню» можна сустрэць у Вялікіх князёў Вялікага княства Літоўскага Гедыміна і Альгерда. Спачатку яна выкарыстоўвалася на ўласнай эмблеме князёў і толькі з цягам часу стала дзяржаўным сімвалам. Адбылося гэта ў 1384 годзе. Герб «Пагоня» быў на трыццаці (з сарака) харугвах беларускіх атрадаў, якія разам з палякамі, літоўцамі, рускімі ў 1410 годзе пад Грунвальдам разбілі нямецкіх крыжакоў.

«Пагоня» становіцца гербам Слуцка, ужываецца як элемент на гербах Магілёва, Віцебска, Гарадка, Лепеля, Полацка, Дрысы, Чэрыкава, Суража, Рэчыцы. Выкарыстоўвалася яна і як адзін з элементаў на дзяржаўным гербе Рэчы Паспалітай. Пры Вялікім князі Гедыміне з'явіўся і іншы герб —тры слупы-калюмны — родавы знак князя Гедыміна, якім мецiлiся княскія табуны. Але калюмны так і засталіся больш родавым знакам, чым дзяржаўным сімвалам.

НАШ СЦЯГ

З герба «Пагоня» непасрэдна вынікае расфарбоўка беларускага сцяга: белы колер «Пагоні» на чырвоным шчыце. Паводле еўрапейскай традыцыі геральдычныя сімвалы адпаведна колерам пераносяцца на сцяг. Першыя сцягі з чырвонымі палосамі на белым фоне датуюцца XVI стагоддзем.

Спалучэнне белага і чырвонага колераў тлумачыцца наступным чынам: белы — колер міру, чысціні, веры, ачышчальнае вады і матчынага малака; чырвоны — колер мужнасці, агню, кахання, у беларускай традыцыі — Сонца, Бога Ярылы.

Нічога няма асаблівага ў нацыянальным сцягу беларусаў: звычайны кавалак белага палатна, які нагадвае абрус ці нават прасціну, а пасярэдзіне—чырвоная паласа. Але вялікае ў простым. Не кожны сімвал здольны прыцягнуць да сябе, быццам магнітам, мноства людзей, аб'яднаць іх. А толькі той, у якім ва ўмоўнай форме адбіваецца душа народа, яго лёс. Дык вось бел-чырвона-белы сцяг найлепшым чынам і на дзіва дакладна адлюстроўвае рысы нацыянальнага беларускага характару, доўгі і цяжкі шлях нашага народа — яго мінулае, сённяшні дзень і нават будучыню. Колеры сцяга, іх злучэнне — нашы натуральныя гістарычныя колеры. Галоўны, белы, у самой назве зямлі нашых продкаў — «Беларусь». Ён уваходзіць і ў імя народа: «беларусы». У гэты колер фарбуе прырода галовы нашых хлапчукоў і дзяўчынак.

Край белых буслоў і бялюткіх ручнікоў здаўна вядомы тым, што ў ім жывуць неваяўнічыя і добразычлівыя, гасцінныя і даверлівыя людзі. Бел-чырвоныя колеры — асноўныя «фарбы» іх нацыянальнага адзення. Яны цярпліва нясуць свой жыццёвы крыж, умеюць добра працаваць і святкаваць свае старадаўнія святы. Нездарма ж іх сцяг — быццам пасвячоная «паска» ў бялюткай хустцы на Вялікдзень.

ШТО СІМВАЛІЗУЕ ЧЫРВОНАЯ ПАЛАСА?

Чаму ж белы колер— знак чысціні намераў, міру і спакою — перасякае на сцягу суцэльная чырвоная паласа? На светлым фоне яна вызначаецца яшчэ больш выразна. І таму трывожыць сэрца. Яна сведчыць пра тое, што ўся гісторыя Беларусі — гэта бесперапынны трагічны ланцуг пакут, выпрабаванняў і страт. Белая паласа нагадвае «густы, чырвоны след крываўкі». Яна —быццам адкрытая, глыбокая рана на целе краю і народа, якая ніколі не загойваецца. Бясконцыя бойкі на нашай зямлі паміж «вядучымі» дзяржавамі неслі сюды смерць і попел, голад і галечу. Яны дапаўняліся нацыянальным, рэлігійным і сацыяльным прыгнётам.

Пра ўсё гэта і гаворыць чырвоная паласа на белым полі беларускага сцяга, акропленая крывёю нашых дзядоў. Яна — след ад бізуна, які прабіў кашулю, насычаную белай соллю працоўнага поту.

І сучаснай Беларусі дасталося поўнай мерай. Рэспубліка прайшла праз пекла сусветных войнаў. У імя «вялікай мэты» яе ператварылі ў паказальны палігон для ажыццяўлення грандыёзных эксперыментаў над жывымі людзьмі і асяроддзем. Зруйнавалі гістарычную спадчыну і помнікі, загналі ў закут родную мову і культуру, — каб беларусы першымі сталі «савецкім народам». Узяліся падымаць іх дабрабыт пры дапамозе калектывізацыі, меліярацыі, хімізацыі, а потым і забойцы - радыяцыі. У выніку мы

(Заканчэнне на 3-й стар.)

Свята ў садку

Плённа працуе на ніве нацыянальнага адраджэння калектыў дзіцячага садка № 3, у якім для гэтага створаны ўсе ўмовы: дакументацыя вядзецца на беларускай мове, выхаванне ў групах таксама. Канкрэтная праца ў гэтым накірунку праводзіцца і з бацькамі, якія з задавальненнем дапамагаюць творчаму калектыву педагогаў.

(Заканчэнне на 3-й стар.)

Больш смеласці!

Мы, дзякаваць Богу, незалежная Рэспубліка Беларусь. Гэта наш уласны дом. Мы ў ім паўнапраўныя гаспадары. Дык ці не пара вырашаць усе складаныя пытанні нашага жыцця смела, рашуча, без белікаўскага «как бы чего не вышло!». Мне здаецца, пара і даўно пара!

Адным з гэтых пытанняў з'яўляецца наша беларуская мова, якая дыша на ладан. Пачалі яе знішчаць расійскія цары і мураўёвы - вешальнікі, часткова яснавяльможныя паны, а працягвалі знішчэнне цвёрдалобыя сталіністы і іх падбрэхічы. І тыя, і другія не раіліся з намі, як быць з нашай мовай, а забаранялі яе адкрыта і ціхай сапай. І дамагліся свайго. Беларусь стала «Северо Западным краем» Расіі з афіцыйнай рускай мовай. Амаль тое самае, толькі пад другім соусам, адбылося і ў ленінскай БССР, дзе панавалі страх, няволя, смерць і абяцанкі-цацанкі.

Гэтыя варожыя нам сілы дабіліся свайго. Значная частка слабадушных і шкурных беларусаў паддалася русіфікацыі і глядзіць на астатніх беларусаў «свысока», вачамі янычараў. Для гэтай фанабэрыстай часткі з «барскімі замашкамі» беларуская мова мужыцкая. Ці не падражае наша беларуская арыстакратыя царскай арыстакратыі Расіі, якая лічыла рускую мову мужыцкай і карысталася французскай? Ёсць у нас яшчэ многа і абыякавых беларусаў, якіх задавальняе мова-трасянка, скварка ды чарка. Гэтыя катэгорыі людзей вельмі няўстойлівыя. Большасцю іх кіруе веравызнанне. Беларусаў-католікаў цягне да палякаў, беларускае праваслаўе цягне да расійскага праваслаўя. І яшчэ ёсць адна бяда: надаела беларусам, якія доўгі час не могуць сябе абараніць, пераходзіць з рук палякаў у рукі рускіх.

Мы сталі вельмі рабалепнымі, мяккімі, пакладзістымі, і ўсё робім з аглядкаю, баючыся «власть употребить». Такім чынам мы прынялі і Закон аб мовах. А чаму б не паступіць вось так:

1. Настаўнікам, вучоным, служачым, медыкам, прадаўцам і ўсім, хто мае справу з людзьмі, авалодаць беларускай мовай да верасня 1994 года.
2. Усе школы на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь да верасня 1994 года зрабіць беларускамоўнымі.
3. Руская мова і літаратура вывучаюцца як прадметы.
4. Дзеці другіх нацыянальнасцей, пражываючых на тэрыторыі Беларусі, вывучаюць сваю мову самастойна.
5. Арганізаваць кансультпункты для вывучаючых мову і экзаменацыйныя камісіі для вывучыўшых.
6. Мабілізаваць пісьменнікаў, вучоных і студэнтаў часова замяніць недастаючых настаўнікаў.
7. Выдаць на беларускай мове неабходныя падручнікі і слоўнікі.
8. Нежадаючых вывучаць беларускую мову і карыстацца ёю ў рабоце з людзьмі пераводзіць на работу з рэчамі.

Шчыры беларус.

Салігоршчына літаратурная:

Уладзіслаў Сыракомля

ВЕСКА СМОЛЬГАЎ — КАЛЫСКА ПАЭТА

Гэты чалавек — наш зямляк. Ён апяваў у сваёй паэзіі Беларусь, яе разлогі і пушчы, расказваў пра долю беларускага мужыка. Нарадзіўся 29 верасня 1823 года, як вынікае з яго аўтабіяграфіі, «на балоцістым Палессі, у вёсцы Смольгаў». У дзесятым томе «Геаграфічнага слоўніка Польскага каралеўства і іншых славянскіх зямель» за 1889 год пра Смольгаў сказана так: «Фальварак у заходняй частцы Бабруйскага павета, на пагранічча са Слуцкім паветам... пры дарозе з мястэчка Пагост да вёскі Таль».

Дарэчы, вёска Смольгаў цікавая яшчэ і тым, што тут, аказваецца, была тая жаданая «новая зямля», пра якую так марыў Міхал — бацька Якуба Коласа, прататып выдатнай паэмы. На гэтую зямлю, якую в такой цяжкасцю давялося купіць у Хадыкі («ядзяць іх мухі з камарамі»), так і не перабралася сям'я Міхала, хоць Антось і прыязджаў яе засяваць. Менавіта яе арандаваў Аляксандр Кандратовіч і на ёй нарадзіўся Уладзіслаў Сыракомля.

ЯСЬКАВІЧЫ

Бацька паэта меў прафесію каморніка, але на казённай службе не затрымаўся і вымушаны быў арандаваць панскую зямлю. Не абжыўшыся на адным месцы, пераязджаў на другое. Людвіку (гэта сапраўднае імя У. Сыракомлі) не было і двух гадоў, калі бацька ўзяў у арэнду новы фальварак — Яськавічы (Яскавічы), што знаходзіўся на беразе ракі Морач. Успамінаючы пазней уражанні маленства, паэт запісаў у сваім дзённіку: «Першая мясціна, якую памятаю, — гэта Яськавічы... Яшчэ перад маімі вачыма, дакладней, ва ўяўленні стаіць, як мы аднойчы доўга-доўга плылі на чаўне між чароту і лазы — пад намі быў залацісты пясок, а побач ляталі смелыя ясна-зялёныя стракозы».

Пазней ён увасобіў свае ўражанні ў наступных паэтычных радках:

> Сярод багнаў і бораў
> На пясочку на рыжым
> Села вёска ў пакоры,
> Як убогі пад крыжам.
> Людзі ў зрэбных сярмягах,
> Лапці ногі ім вяжуць,
> Уваччу голад, смага,
> Б'е ад іх дым і сажа.
> Тырчаць пуняў і хатаў
> Ломам сцены-шкілеты,
> Замест гонтаў на латах —
> Лахманы з ачарэтаў.

На шостым годзе жыцця Людвік ужо чытаў творы І. Красіцкага і Ф. Князьніна, вучыў практыкаванні па старой лацінскай граматыцы.

Аляксандр Кандратовіч думаў урэшце прыдбаць уласную зямлю. Меркавалася, што ў адпаведнасці з кантрактам удасца купіць тыя ж Яськавічы. Але надзеі не збыліся, і пасля шасці гадоў арэнды, вясной 1831 года, пераехалі на новае месца — у Кудзінавічы (зараз Капыльскі раён).

ГАДЫ ВУЧОБЫ

Спачатку Людвік вучыўся ў хатніх настаўнікаў, а пад самы канец 1833 года паспяхова здаў уступныя экзамены і быў залічаны адразу ў другі клас павятовай школы пры дамініканскім кляштары ў Нясвіжы. Вучыўся хлопчык добра, і пад канец года быў ужо трэцім вучнем класа.

У Кудзінавічах Кандратовічы жылі ўсяго тры гады. У 1834 годзе яны пераязджаюць у Мархачоўшчыну, пад Новы Свержань (зараз Стаўбцоўскі раён).

У лістападзе 1835 года ўлады закрылі павятовую школу ў Нясвіжы. Чацвёрты і пяты класы Людвіку давялося заканчваць у Навагрудку.

Вярнуўшыся ў 1837 годзе дадому, Людвік па меры сіл дапамагае бацькам па гаспадарцы. Праўда, гаспадарчыя клопаты яго не вельмі цікавілі. Рамантычна настроены, ён зачытваўся баладамі Адама Міцкевіча і аповесцямі Вальтара Скота, а часам і сам браўся рыфмаваць, наследуючы класічныя ўзоры. За гэта не раз яму прыходзілася выслухоўваць павучанні ад маці, якая хацела выхаваць у сына фальварковую самавітасць. Бацька ж, наадварот, добра разумеў цягу сына да асветы.

У 1840 годзе Кандратовічы зноў пераязджаюць на новае месца. На гэты раз іх прыстанкам стала Залуча (зараз Стаўбцоўскі раён). Працягваць вучобу з-за адсутнасці сродкаў Людвік не мог, таму ўладкаваўся ў Нясвіжы на службу ў канцылярыю кіраўніцтва парадзівілаўскімі маёнткамі.

Старажытны Нясвіж з яго велічным замкам, вузкімі завулкамі, кляштарамі, званіцамі і фарным касцёлам абудзіў у юнака цікавасць да айчыннай гісторыі. Амаль год ён сядзеў над струхлелымі паперамі радзівілаўскага архіва і, сабраўшы багаты матэрыял, напісаў артыкул пра мінулае Нясвіжа для «Старажытнай Польшчы» М. Балінскага. У будучым ён не раз яшчэ вернецца да гісторыі радзівілаўскай рэзідэнцыі.

У Нясвіжы адбылася падзея, якая вызначыла далейшы асабісты лёс Кандратовіча. 16 красавіка 1844 года ён узяў шлюб з шаснаццацігадовай Паўлінай Мітрашэўскай. У наступны дзень маладыя паехалі ў Залуча да бацькоў Людвіка, каб распачаць сумеснае жыццё. Было вырашана, што Людвік і Паўліна застануцца ў абжытым Залучы, а старыя Кандратовічы пераедуць у суседні фальварак Тулёнка, які быў узяты ў арэнду разам з Залучам яшчэ ў 1840 годзе. Так, будучы паэт вярнуўся да зямлі і стаў арандатарам.

Маладыя Кандратовічы завіхаліся шчыра ля гаспадаркі. Паступова, з назапашваннем уражанняў ад вясковага жыцця, прыніжанага прыгонніцтвам, з усведамленнем прывабнасці звычайных адносін паміж людзьмі, з пранікненнем у душу сялянскіх песень і паданняў адбывалася набліжэнне Кандратовіча да свету не напісаных яшчэ твораў і іх герояў — «братоў у капоце і братоў у сярмязе» з ваколіц Залуча, Жукавага Барка, Міра.

ПАЭТЫЧНЫ ДЭБЮТ

...У карчме было накурана. За столікам, застаўленым бутэлькамі і талеркамі з закуссю, лілася жывая, бесцырымонная гаворка: тут выкладваліся ўсе навіны, якіх было шмат пасля апошняга кірмашу. Сыракомля, які таксама весяліўся тут з сябрамі, звярнуў увагу на сумнага, маўклівага дзядзьку, што сядзеў за суседнім столікам. «Можа, чалавеку няма за што выпіць?» Доўга не думаючы, Сыракомля наліў чарку і паклікаў да стала дзядзьку. Сябры пацясніліся, далі сесці. Калі чалавек выпіў, Сыракомля папытаў у яго, чаму ён такі сумны, што яго гэтак гняце. І вось дзядзька расказаў сваю гісторыю. Калі ён быў малады і служыў тут, у Міры, на пошце фурманам, пакахаў у адным сяле дзяўчыну. Ужо мелася быць вяселле, але здарылася няшчасце: дзяўчына заблудзілася ў час завірухі ў полі і замерзла. Везучы пошту, ён чуў, як яна клікала яго, але думаў, што яму гэта здалося. Вяртаючыся назад, ён знайшоў у снезе сваю каханую нежывою...

Гісторыя, расказаная дзядзькам, вельмі ўсхвалявала Сыракомлю, і ён, вярнуўшыся з кірмашу ў сваё Залуча, запісаў яе так, як чуў, толькі ў форме верша. Праз колькі часу рускі паэт Трэфалеў пераклаў гэты твор на рускую мову пад назвай «Ямщик». Хутка пра гісторыю, пачутую Сыракомлем у маленькім мястэчку Мір, спявала ўся Расія, уся Беларусь:

> Когда я на почте служил
> ямщиком,
> Был молод, имел я силенку,
> И крепко же, братцы,
> в селенье одном
> Любил я в ту пору
> девчонку...

УРОЧЫШЧА ХАДЫКА — НЕ ВЫДУМКА СЫРАКОМЛІ

У ціхім прынёманскім Залучы Людвік Кандратовіч працаваў многа і плённа. З-пад яго пяра выйшлі шматлікія гутаркі і вершы. Адзін з самых паэтычных твораў Уладзіслава Сыракомлі — гутарка «Хадыка». Заснаваны ён на народным паданні пра пасеку «Хадыка» на Палессі, у

ЛІРНІК ВЯСКОВЫ

акружнасці дзякавіцкіх лясоў. Вось яе сюжэт.

У Слуцкім замку, дзе мясцовы ваявода правіў суд, з'явіўся раптам, расштурхваючы людзей, увесь аброслы, абшарпаны старац. Зняможаны і задыханы, ён упаў перад суддзёй. Аддыхаўшыся, загаварыў праз плач. Ён з Палесся, завуць — Хадыка. Быў асочнікам звяроў, меў у лесе хаціну. Аднойчы паклікаў яго ў двор пан лоўчы і паведаміў, што на паляванне прыбудзе сам Сапега вяльможны («гэта гетман літоўскі, не жарты, васпане»). Трэба асачыць мядзведзяў, абкружыць. «Будзь пільны і жвавы, — наказваў лоўчы асадніку. — Каб пад кулю яму зверына выбягала...» Але Хадыка атрымаўшы наперад грошы, загуляў. Калі ж спахапіўся, астаўся адзін дзень да прыезду гетмана, а мядзведзь, як на тое, сышоў з пушчы. І вось: «Трубіць гучна аблава, страляе, гукае», — а мядзведзя няма. Так і паехаў ні з чым гетман, прытым добра аблаяў лоўчага. Лоўчы сваю злосць рашыў спагнаць на асочніку. «Падхапілі мяне, — расказвае стары, — прывязалі да дрэва, лупцавалі гарапнікам з тоўстага дроту, падплываў я крывёю ад панскага гневу». Але не са слабых духам быў Хадыка. «Меў за дзягай тапор і, хоць вельмі знясілеў, засвяціў між вачэй таму пану абухам».

Вядома, што ў той час чакала селяніна, які здважыўся ўзняць руку на пана. Хадыка ўцёк у пушчу. Там, у непраходнай палескай глушы, зрабіў ён у дупле агромністага дуба бярлогу. У гэтай бярлозе, хаваючыся ад людскога вока, пражыў ён — ні многа ні мала — трыццаць гадоў. Уся асноўная частка паэмы — гэта паэтычны расказ пра жыццё Хадыкі сярод векавечных лясоў Палесся. Як здабываў ён там ежу; як навучыўся разумець прыроду — птушак, звяроў, дрэвы; як, злавіўшы ў лесе пчаліны рой, памалу развёў цэлую пасеку; як яна, гэтая пасека, праца з пчоламі памаглі яму выжыць у адзіноце столькі гадоў. Пад старасць, расказваецца ў паэме, не вытрымаў Хадыка. Надта ж хацелася яму пабачыць людзей, аблічча якіх пачаў ужо забываць.

«Усіх людзей схапіў бы я ў абдымкі», — расказваў стары. І вось ён у Слуцкім замку: судзіце...

Прыгожая, чыста беларуская, з сівых вякоў легенда. Але ці існавала яна сапраўды? Можа, гэта толькі прыгожая кветка паэтычнай фантазіі? За пошукі ісціны ўзяўся аспірант Кастусь Цвірка (цяпер ён вядомы паэт і літаратуразнаўца).

Зрабіўшы вандроўку па былых ваколіцах Сыракомлі, Кастусь Аляксеевіч даведаўся, што на Салігоршчыне ў гады вайны была спалена вёска Хадыка. Раней гэтае ўрочышча ўваходзіла ў Даманавіцкі сельсавет, а цяпер гэта землі калгаса «Усход», што ў Новацярушкаўскім сельсавеце. Адзін з арганізатараў партызанскага руху на Палессі Змітрок Іванавіч Хаміцэвіч расказваў Кастусю Цвірку наступнае:

— Вёска Хадыка ўтварылася ў 1912 годзе. Гэта была наша купча. Дата мне запомнілася таму, што мне тады стукнула якраз 10 гадоў. Раней там была палянка сярод лесу, урочышча. Называлася Хадыка. Даманаўцы купілі тую зямлю ў нясвіжскага пана, празвішча яго, здаецца, Агаркоў. Перад вайной у вёсцы налічвалася 24 двары. Спалілі яе немцы ў 1942 годзе.

Так, гутарачы з людзьмі, адшукаў Кастусь Аляксеевіч тое ўрочышча, дзе паўстагоддзя назад была невялікая вёска. Ён успамінае: «Шумелі пацішку бярозы, недзе рыпела дрэва, тручыся аб другое дрэва. Цішыня. Хораша, мусіць, было тут людзям, у гэтай зялёнай глушы, сярод дрэў і птушак, сярод лясных красак і пчол. І я разумею асочніка Хадыку, які змог пражыць тут свае трыццаць год. А што гэта было якраз тое месца, я не сумняваўся. Вельмі ж падобная была гэтая пушча на тую, у якой апынуўся няшчасны прыгонны селянін.

І яшчэ на адзін след натрапіў Кастусь Цвірка: у вёсцы Доўгае яму расказалі пра існаванне ўжо пасля вайны надта вялікага пня з дуплом.

Такім чынам адшукаліся ўсе сляды паэтычнай легенды!

КАШТОЎНЫЯ ПРАПАНОВЫ

Пераважная большасць паэтычных твораў, асноўныя гістарычна - краязнаўчыя нарысы («Вандроўкі па маіх былых ваколіцах», «Мінск», «Манаграфія ракі Нёман»), незакончаны дарожны дзённік з часу першай паездкі ў Варшаву, уступ за задуманай аповесці - успаміну «Вёска», накіды да працы па Маладзечна У. Сыракомлі ўсім сваім зместам былі звернуты да родных мясцін і, па-сутнасці, з'яўляліся творчым ўвасабленнем яго любові да Беларусі. «Заўсёды мне здавалася, — пісаў ён, — што нельга палюбіць маці-зямлю родную без уважлівага вывучэння ўсяго яе аблічча. Навучыцца бачыць іскру, што ўпала з яе павек, плакаць яе слязьмі, якія з вачэй яе цяклі або цячы маглі, нават з любасцю лічыць маршчыны на яе твары — усё гэта абавязковыя ўмовы любові. Даследаваць нашу родную зямлю ў гістарычных, прыродных, этнаграфічных, археалагічных адносінах — гэта, здаецца, вельмі просты вынік таго, што прынята называць любасцю да Радзімы».

Да шматграннай літаратурнай працы У. Сыракомля займаўся яшчэ і археалагічнымі пошукамі. Яго заслугі ў гэтай галіне адзначыў у свой час гісторык Адам Кіркор. Ён падкрэсліваў, што Сыракомля «у сваёй гісторыі Мінска і ў іншых працах унёс некалькі прапаноў, якія прывялі нават да выпраўлення некаторых гістарычных фактаў».

У нарысе «Мінск» Сыракомля выправіў памылку, дапушчаную ў «Гісторыі дзяржавы Расійскай» Карамзіна: бітва Усяслава з ворагам у 1067 годзе адбылася не на Нёмане, як пісаў рускі гісторык, а на Нямізе. Назіранні паэта над тэкстам «Слова пра паход Ігаравы» дазволілі яму прыйсці да дзвюх арыгінальных высноў: выдатны помнік усходнеславянскага пісьменства быў напісаны на царкоўна-беларускай мове; вешчы Баян, папярэднік невядомага аўтара «Слова...», жыў не дзе-небудзь, а ў Мінску.

ВІЛЕНСКАЕ ДЗЕСЯЦІГОДДЗЕ

Нялёгкім, складаным было жыццё таленавітага паэта. Не ладзілася яго сямейнае шчасце: адна за адной, на адным тыдні паўміралі яго дочкі-малалеткі Фабіянка, Марына і Віхця. Гэта вымушала пакінуць Залуча. Праблему пераезду паставілі і літаратурна-выдавецкія справы. У верасні 1852 года Сыракомля, яго жонка і трохгадовы сын Уладзік рушылі ў няблізкую па тым часе дарогу да Вільні.

У Вільні паэт намагаўся цалкам аддацца літаратурнай працы. Але шумная сталіца так званага Паўночна-Заходняга краю не магла задаволіць уражлівае вясковае сэрца паэта, і ён, як толькі надарыўся выпадак, перабраўся ў фальварак Барэйкаўшчына, што па дарозе з Ашмян у Вільню. З таго часу так і разрываўся Сыракомля паміж горадам і вёскай, паміж Віленшчынай і Прынямоннем, выказваючы ў сваёй паэзіі і краязнаўчых працах сум па родных мясцінах.

Барэйкаўшчынска - віленскае дзесяцігоддзе паэта вызначаецца ўзмацненнем ў яго творчасці грамадзянскіх матываў. Яго грамадская актыўнасць, яго надзвычайная папулярнасць «вясковага лірніка» былі не даспадобы «вартаўнікам» самадзяржаўных парадкаў, і яны чакалі зручнага моманту, каб «прыстойна» расправіцца з паэтам.

У студзені 1859 года віленскі генерал-губернатар, дакладваючы ў вышэйшыя інстанцыі аб выніках расследавання абставін, звязаных з паездкай Сыракомлі ў Познань летам 1858 года, яго паводзін за мяжою з вершамі «шкоднага кірунку», пісаў: «Аднак, прымаючы пад увагу, што Кандратовіч... пахіснуў давер начальства, не дапушчу яго на будучы час да такіх адлучак і зраблю належнае распараджэнне па ўстанаўленні за ім з перасцярогі зусім сакрэтнага нагляду, калі па абставінах гэтай справы вы будзеце мець ласку прызнаць гэта адпаведным». 13 лютага 1859 года з Пецярбурга прыйшоў дазвол за подпісам генерал-ад'ютанта князя Далгарукава.

Такім чынам нагляд за паэтам быў устаноўлены. Праўда, трэцяму аддзяленню так і не ўдалося высветліць многія падрабязнасці і мэту паездкі паэта ў Познань.

Апошнюю паездку ў Польшчу У. Сыраколмя зрабіў без дазволу віленскіх улад. Выехаў ён з Коўна 10 красавіка 1861 года. Неўзабаве за ім была паслана кандарская пагоня. Па дарозе з Варшавы, у Сувалках, яго арыштавалі. Хворага на сухоты Сыракомлю каля месяца пратрымалі ў Віленскай турме. Пасля — на тэрмін, пакуль не скончыцца следства, — яму дазволілі жыць пад наглядам паліцыі ў Барэйкаўшчыне. 15 верасня 1862 года сэрца паэта перастала біцца.

Уладзіслаў Сыракомля пісаў свае творы на дзвюх мовах — беларускай і польскай. На жаль, з беларускамоўнай спадчыны паэта да нас дайшлі толькі два вершы: «Добрыя весці» і «Ужо птушкі пяюць ўсюды».

Вытокі нашай дзяржаўнасці

(Пачатак на 1-й стар.)

больш за ўсіх аказаліся заражанымі вірусам нацыянальнага бяспамяцтва, а таксама іншымі хваробамі, якія былі ўласцівыя ладу, што робіць з чалавека робата.

Беларусі патрэбна апаратыўнае лячэнне. Пра гэта і крычыць наш сцяг, паласа якога часам прымае выгляд чырвонага крыжа на белым полі. Ён — немы крык болю, крык - пратэст паранenага народа супраць згвалтавання ягонай Радзімы. У тым, што наш сцяг сваім спалучэннем колераў нагадвае расфарбоўку машыны «хуткай дапамогі», — страшэнны сэнс - прароцтва. Чарнобыльская катастрофа ператварыла Беларусь у зону экалагічнага бедства. Наш сцяг ёсць знак небяспекі, узнесены над радыяцыйным кардонам. Ён — перасцярога ўсім аб выніках гульні з атамным агнём. Ён — знак бяды, які заклікае ўвесь свет адгукнуцца на наш боль.

СЦЯГ-ЗАПАВЕТ

Нам прыйдзецца пакінуць гэты сцяг у спадчыну і сваім нашчадкам. Ён не проста спадчына. Гэта запавет, пакінуты нам на той выпадак, калі мы збіліся са шляху, а пасля апаматаліся, жадаючы выйсці на дарогу. І калі мы прыпынімся, азірнемся, апамятаемся і не захочам больш блукаць — неабходна дакрануцца да гэтага запавету, каб скінуць стому і забыццё, прыцiскаючы да твару і вачэй халаднаватае бел-чырвона - белае палатно. У тым халадку — подых вякоў - навальніц, скрозь якія глядзяць на нас продкі: земляробы і асветнікі, майстры і вандроўнікі, ваяры і вучоныя, святары і паўстанцы.

Звярніце ўвагу на наш сцяг. Калі ён вісіць ціхай часінаю, то нагадвае знак капітуляцыі. Калі ж яго разгорне вецер, лепш становіцца відаць чырвоную паласу — знак мужнасці і непакорнасці. Прыйшоў час і нам паказаць свой гонар. Няхай жа наш сцяг аўсёды надзімае вецер! Гэты знак-мета з'яўляецца даўнім знакам усіх славян. Мы ж жывём у цэнтры славянскага свету. Дай божа і нам адчуць сябе самабытнай часткай славянства, еўрапейскай і сусветнай супольнасці!

(Па матэрыялах друку.)

„ПРАЦУЙЦЕ НА ГРАМАДСКІХ ПАЧАТКАХ"...

У рэдакцыю часта тэлефануюць нашы чытачы, якія цікавяцца, калі ж пачне сваю працу філіял Беларускага гуманітарна-га адукацыйна-культурнага цэнтра. На жаль, гэтае пытанне купкай чыноўнікаў з гарвыканкама вырашана адмоўна. Вось які адказ даслалі яны на адрас старшыні Рэспубліканскага Таварыства беларускай мовы Ніла Гілевіча, дырэктара БГАКЦ Уладзіміра Коласа і старшыні мясцовай рады ТБМ Марыі Мацюкевіч: «Салігорскі гарадскі выканкам паведамляе, што ў сувязі з адсутнасцю ў гарадскім бюджэце свабодных сродкаў гарвыканкам не можа аказаць фінансавае забеспячэнне ў бягучым годзе ідэі стварэння ў г. Салігорску нядзельнай філіі БГАКЦ.

Разам з тым гарвыканкам выдзяляе нядзельнай філіі БГАКЦ памяшканне ў СШ № 11 пры ўмове працы на грамадскіх пачатках.

Для стварэння ў г. Салігорску ліцэя няма адпаведных умоў. Галоўным з'яўляецца адсутнасць будынка, які можна прыстасаваць пад ліцэй. Большасць школ горада працуюць у двухзменным рэжыме.

Адначасова паведамляем, што ў горадзе працуе беларускамоўная гімназія, вучэбна выхаваўчы працэс у якой мае гуманітарна - эстэтычны накірунак. Першыя класы дзевяці сярэдніх школ з дванаццаці поўнасцю працуюць у беларускамоўным рэжыме.

З павагай старшыня Салігорскага гарадскога Савета

М. Ф. ЮРЧЫК».

Вы, шаноўныя чытачы, заўважылі, што адказ непаслядоўны, нелагічны: будынка пад ліцэй няма, **але** калі будзеце **працаваць** на грамадскіх пачатках, то **выдзяляецца** памяшканне ў СШ № 11. Дзіўныя, мякка кажучы, умовы. Недарэчным з'яўляецца і тое, што адказ даецца ад імя гарвыканкама, хоць на яго паседжаннях гаворка пра ліцэй не вялася. Праўда, яшчэ ў мінулым годзе і сам старшыня гарсавета, і яго намеснік Іван Купрэйчык не былі супраць існавання ў горадзе навучальнай установы такога тыпу. Пра сродкі тады і пытання не ўзнікала, былі праблемы нібыта з памяшканнем, ды і то штучныя, надуманыя. Можна было выкарыстаць для гэтых мэтаў адзін з дзіцячых садкоў, знайсці і іншыя будынкі пры жаданні. Але, відаць, жах ахоплаў гарадскія ўлады пры адной толькі думцы, што навучанне і выхаванне ў ліцэі будзе весціся толькі на адной мове — беларускай, роднай мове нашага шматпакутнага народа.

Калі няма магчымасцяў адкрыць стацыянарны ліцэй, то для нядзельнай філіі перашкод, як думалася, узнікнуць не павінна: у вольны ад заняткаў дзень —нядзелю — філія магла б працаваць на базе любой школы. Але з'явілася перашкода: няма сродкаў. На тое, каб нашы дзеці не раслі манкуртамі, каб яны ведалі гісторыю, культуру свайго народа, няма сродкаў. А выплачваць з бюджэту немалыя грошы на тых, хто толькі бавіць на працы час і пальцама не паварушыць, каб заняцца вырашэннем важных пытанняў, магчымасць ёсць? А выкідваць на вецер мільярды, каб стварыць бачнасць клопату пра народ пад час святкавання 35-годдзя горада?

Клапаціцца пра народ, пра нацыю патрэбна штодзённа. Адначасова неабходна ствараць і духоўны інтэлект падлеткаў, выхоўваць у іх нацыянальную самасвядомасць, даць магчымасць зразумець, што кіраваць дзяржавай павінны людзі, выхаваныя ўсебакова, тыя, хто паважае сваіх продкаў, не губляе свае карані. Толькі ў гэтым выпадку будуць паспяховаа ажыццяўляцца рэформы, **толькі** гэта дапамо**жа** нам выйсці з крызісу.

Прыйдзе час — і народ зразумее, што прыярытэт неабходна аддаваць адукацыі. Настане прасвятленне — і беларусы змогуць вызначыць, хто здолее вывесці іх з багны: тыя, хто па старой звычцы толькі робіць рапартыадпіскі, ці тыя, хто ўсёй душой, усім сэрцам належыць свайму народу. Толькі каб гэтае прасвятленне не было запозненым.

Нашы госці

«Ёсць падставы аптымістычна глядзець у будучыню»

МАЁ афіцыйнае знаёмства з дыктарам нацыянальнага тэлебачання Зінаідай Бандарэнкай адбылося ў нумары гатэля «Новае Палессе». За кубачкам гарбаты лілася спакойная, зацікаўленая размова.

Слухала сваю суразмоўцу, а перад вачамі, як кадры хранікальна-дакументальнай стужкі, узніклі фрагменты яе выступленняў падчас канцэртаў у тэлестудыі «Астанкіна», канцэртнай зале «Расія», у розных кутках нашай кампактнай Беларусі. Адно з іх запомнілася назаўсёды: Зінаіда Аляксандраўна ў прыгожым нацыянальным адзенні на канцэрце кампазітара Ігара Лучанка. У маскоўскай «Расіі» на ўсю моц гучаць словы:

Я — са Случчыны,
я — з Палесся,
З таго краю,
дзе белыя гусі.
Я з харошай
душэўнай песні —
З Беларусі!

Чароўныя, прыгожыя, ляцелі яны тады над прасторамі тагачаснага СССР. Радасна, прыемна было, што іх чуюць мільёны людзей, што гучаць над сусветам вершаваныя радкі нашага земляка — паэта Уладзіміра Паўлава з вёскі Замошша на Любаншчыне.

Калі ўзгадала пра гэта, Зінаіда Аляксандраўна з лёгкім смяшком прамовіла:

-- Тут мы самі сабе былі гаспадары, бо знаёмілі ўсіх з нашым мастацтвам. Рука з Масквы намі тады не кіравала. А вось калі праводзіліся агульнасавецкія мерапрыемствы — ніякай самадзейнасці нам не дазвалялі. Гаварыць мы павінны былі тое, што нам напісалі. Але на «подзвіг» мяне аднойчы натхніла дыктар Эстонскага тэлебачання, якая замест падрыхтаванага «Эстонія! Советская страна!» прадэкламавала: «Эстония! Моя страна!».

Я была ў захапленні ад яе мужнасці і знаходлівасці. Потым ужо і сама дапускала «вольность». Разумееце, кожны раз у час урачыстых мерапрыемстваў я як прадстаўніца Беларусі вымушана была чытаць далёка не лепшыя пераклады на рускую мову паэтычных радкоў Петруся Броўкі, дзе ўхваляўся савецкі лад жыцця. Падчас аднаго з такіх канцэртаў я прачытала не тое, што прапаноўвалася, зрабіла, як кажуць, падмену. Мой прыклад падхапіла дыктар Украінскага тэлебачання... Вядома, за гэта мы атрымалі добры наганяй, але асаблівага страху перад пакараннем не адчувалі: галоўнае, гучала наша слова, наша мова, дэманстравалася мастацкае слова нашых народаў.

Лілася чароўная меладычная гаворка, голас Зінаіды Аляксандраўны то гучаў прыглушана-ціха, то ўзмоцнена-пераважыла. Адчувалася, што вядучая не на сваім месцы, кінулася ў вочы яе скаванасць, кепскае веданне роднай мовы, нежаданне размаўляць на ёй. Чытаючы ледзь не па складах падрыхтаваны тэкст, яна, калі ёй паднеслі кветкі, адрываючыся ад лістка, прамаўляла: «Спасибо! Спасибо!» Мала таго, што спевакі не маглі выказаць сваю падзяку гледачам па-беларуску, дык і вядучая заключнага дня фестывалю паказала, якая яна далёкая ад Беларусі.

Вось гэтую думку я і выказала Зінаідзе Аляксандраўне. Успомніла таксама і пра фестываль «Славянскі кірмаш», пра яго вядучую Алену Спірыдовіч, якая, па-мойму, сваёй прысутнасцю толькі сапсавала фестываль. Няўжо не маглі знайсці лепшую вядучую для нашай, беларускай, канцэртнай праграмы. Разумею, што не Зінаіда Бандарэнка вырашае гэтыя пытанні, але выказацца хацелася. Магчыма, дзе-небудзь у вузкіх кулуарах тэлекампаніі і ўзнікне гаворка на гэтую тэму. Магчыма, думка перыферыйнай тэлегледачкі дапаможа Кацярыне Дзямчук і Алене Спірыдовіч зразумець, што поспех неабходна здабываць цяжкай, напружанай працай.

На маё запытанне, як спадабаўся ёй і нашым гасцям Салігорск, Зінаіда Аляксандраўна сказала наступнае: «Горад прыгожы, утульны, светлы. Мяне прыемна здзівіла тое, што ў вас ёсць кіёск Таварыства беларускай мовы.

А выпуск таварыствам першага нумара газеты, якая носіць імя гордай крывіцкай палачанкі Рагнеды, дае падставу аптымістычна глядзець у будучыню: будзе жыць мова, будзе жыць наша суверэнная Беларусь, будзе жыць наш народ.

Свята ў садку

(Пачатак на 1-й стар.)

На занятках маленькія выхаванцы знаёмяцца з родным краем. У кожнай групе ёсць куткі з вырабамі народных майстроў, з кнігамі беларускіх пісьменнікаў, з карцінамі нашых мастакоў.

Неяк у садку было наладжана цікавае і вясёлае свята, сцэнарый якога падрыхтавала музычны кіраўнік Н. С. Дайнека. Вельмі прыгожа была аформлена зала. Святочная атмасфера перадалася дзецям. Яны з вялікім жаданнем спявалі калядныя песні, вадзілі карагоды, гулялі ў беларускія народныя гульні.

Для таго, каб свята запомнілася, шмат папрацавалі супрацоўнікі садка Т. К. Краўчэня, К. М. Ракавец, Т. П. Вальвачова, Т. А. Цыбулька, Т. С. Рубінава, Г. Х. Пятровіч, Г. Я. Арбузавава, Н. Г. Васілеўская, М. І. Клішэвіч, а цудоўнае афармленне залы дапамаглі зрабіць бацькі выхаванцаў старэйшай групы. Гэта Н. М. Юркевіч, Т. У. Вайткевіч, В. В. Бакан.

На фотаздымках, якія зрабіў Феафан Раманоўскі, вы бачыце некаторыя моманты згаданага вышэй свята.

Нашы чытачы, мусіць, звярнулі ўвагу на тое, што ў зыходных дадзеных газеты мы называем арганізацыю, якая з'яўляецца фундатарам «Рагнеды», — таварыства з абмежаванай адказнасцю «БелПВТТА». Яно зарэгістравана толькі ў пачатку гэтага года, але карысць ад існавання гэтага таварыства відавочная: тут дбаюць не толькі пра ўласны дабрабыт. «БелПВТТА» сістэматычна падтрымлівае матэрыяльна Таварыства беларускай мовы, дапамагае выдаваць газету. Нядаўна яго дырэктар Леанід Ясінаў пабываў у мясцовым дзіцячым доме. Леаніда Анатольевіча здзівіла тое, што праблемы гэтай установы нікога не цікавяць. А жывуць жа там дзеткі, абдзеленыя лёсам, тыя, што не ведаюць мацярынскай пяшчоты, каму не знаёма цяпло бацькоўскага дома. Супрацоўнікі згаданай вышэй фірмы прынялі аднагалоснае рашэнне: аказаць дзіцячаму дому неабходную падтрымку. Былі пералічаны грашовыя сродкі, якія пойдуць на набыццё ўнікальных дэфіцытных лекаў, а таксама куплены ласункі для правядзення весёлага свята.

Прачытаўшы гэтыя радкі, нехта можа падумаць, што ў таварыства «БелПВТТА» няма ніякіх праблем. Яны існуюць. Пра гэта і пойдзе гаворка з Леанідам Анатольевічам ЯСІНАВЫМ.

Свядома ўскладняць сітуацыю—амаральна

— Леанід Анатольевіч, я ўпэўнена, што пра вашу фірму салігарчане чулі, але многія з іх не маюць уяўлення пра аспекты яе дзейнасці. Раскажыце коратка, чым канкрэтна «БелПВТТА» займаецца і што плануе на будучыню.

— Расшыфроўка назвы нашага таварыства такая: «Прамысловае выкарыстанне тэкстыльна - трыкатажных адыходаў». Мы плануем выпуск экалагічна чыстага лінолеуму па тэхналогіі замежных фірмаў. Такі цэх ужо амаль гатовы. А пакуль мы займаемся рэалізацыяй лінолеуму, які паступае да нас з Украіны, дзе яго выпуск ужо наладжаны. Таксама мы набылі замежнае абсталяванне для вырабу пудоўных пакрывалаў, камплектаў на мяккія куткі...

— Прабачце, такія камплекты, якія за шалёны кошт прадаюцца на нашым рынку? Вы хочаце сказаць, што яны будуць не горшыя за тыя, якія нашы турысты прывозяць з Польшчы і Турцыі? А кошт іх, відаць, будзе значна ніжэйшы?

— Бясспрэчна. Наша мэта — задаволіць попыт насельніцтва, прынесці людзям радасць, дапамагчы ім аздобіць свае кватэры, стварыць утулак. І ўсё гэта будзе па даступным кошце. «БелПВТТА» зможа канкурыраваць з тымі, хто на Салігорскім рынку проста перапрадае набытыя за мяжой пакрывалы і камплекты па баечных цэнах.

— Скажыце, калі ласка, дзейнасць Вашай фірмы гэтым і абмяжуецца, ці ў Вас ёсць яшчэ якія задумкі?

— Ёсць. Мы ўжо спраектавалі прадпрыемства па вытворчасці вырабаў з драўніны мяккіх лісцёвых парод, мадыфікаваных аміякам (МАД) і спрасаваных (МАДП — лігнамон). Атрымалі згоду народнага прадпрыемства трэста «Шахтаспецбуд», каб размясціць вытворчасць на яго пляцоўцы. Гэта дазволіла б выпускаць у год 70000 квадратных метраў мэблевай пліткі з МАДП і 25000 квадратных метраў аддзелачнай дошчачкі з МАД. Адкрыццё такой вытворчасці дазволіла б стварыць тысячу працоўных месцаў.

— А чаму Вы кажаце «Дазволіла б»? Хіба ёсць нейкія перашкоды? Пры той сітуацыі, якая зараз склалася ў Салігорску з занятасцю насельніцтва, гэта быў бы аптымальны варыянт: большая частка беспрацоўных змагла б заняцца канкрэтнай справай і забяспечыла б існаванне сваіх сем'яў.

— Вы правільна разумееце нашу заклапочанасць, а службы, ад якіх залежыць лёс дадзенай вытворчасці, ставяць нам перашкоды. Парадаксальна тое, што Рэспубліканскі цэнтр гігіены і эпідэміялогіі Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь не пярэчыць супраць размяшчэння гэтай вытворчасці на пляцоўцы ў раёне знесенай вёскі Цесліна, а мясцовая санэпідэмстанцыя сцвярджае: вытворчасць шкодная.

— А на якой падставе грунтуюцца гэтыя сцверджанні?

— Для выпуску лігнамону будзе выкарыстоўвацца аміяк. Вось менавіта на гэтым і грунтуецца адмова. Дык аміяк выкарыстоўваецца і на прадпрыемствах, якія выпускаюць харчовую прадукцыю і знаходзяцца ў горадзе (малаказавод, напрыклад).

—Выходзіць, бюракратычная сістэма сябе яшчэ не зжыла? Не навучыліся мы жыць, як у цывілізаваных краінах, дзе ўсе самыя найлепшыя пачынанні знаходзяць падтрымку і разуменне. І, вядома ж, здзіўляе пазіцыя некаторых органаў: калі маю лейцы ў руках, то кірую, як хачу, а думка іншых мяне не цікавіць. Дзіўная, мякка кажучы, пазіцыя. Назіраецца спад вытворчасці, пагаршаецца эканоміка, а тых, хто прапаноўвае канкрэтныя шляхі выйсця з крызісу, водзяць за нос, у адносінах да іх перавышаюць свае службовыя паўнамоцтвы.

— Сапраўды, не хочуць зразумець, што вытворасць будзе бясшкодная. Не задумваюцца таксама над тым, што з уводам у дзеянне гэтай вытворчасці выйграе і мясцовы бюджэт. Гэта, на маю думку, амаральна: свядома ўскладняць сітуацыю.

— Усё - такі, Леанід Анатольевіч, мне здаецца, што гэты кавалак зямлі Вамі будзе выкарыстаны і салігарчане не раз будуць успамінаць добрым словам вытворцаў так неабходнай зараз прадукцыі. Мяркуючы па гэтай дошчачцы, што ляжыць перад Вамі, мадыфікаваная аміякам і спрасаваная драўніна будзе высакаякаснай.

— Несумненна. Мэбля, зробленая з яе, будзе даўгавечная. Паглядзіце: яна вельмі трывалая, яе немагчыма падрапаць, пашкодзіць. Думаю, што ніхто не будзе супраць таго, каб набыць мэблю, якая ў 2—3 разы больш трывалая, чым выраблена з дуба. Доўгае жыццё наканавана і паркету, спецыяльнай драўніне для насцілу ў вагонах цягнікоў, аўтамашынах, дэкаратыўным загатоўкам для мэблевых фабрык і г. д.

— Цікава: а прэс падаткаў Вас не бянтэжыць?

— Яшчэ як бянтэжыць. Мы імі задушаны. Яны пазбаўляюць нас крыніц на станаўленне і развіццё вытворчасці. Мяркуйце самі: за май — чэрвень мы рэалізавалі лінолеуму на 146 мільёнаў 41 тысячу 616 рублёў. Фонд заработнай платы з улікам аплаты па дагаворах і працоўных пагадненнях склаў 2 мільёны 217 тысяч 97 рублёў. За гэты перыяд выплачана падаткаў на суму 5 мільёнаў 217 тысяч 653 рублі. Чысты прыбытак прадпрыемства склаў 4 мільёны 162 тысячы 883 рублі. Выдаткавана толькі на рамонт памяшкання 7 мільёнаў 300 тысяч рублёў, на мантаж абсталявання і электразабеспячэння — 3 мільёны 500 тысяч рублёў.

— Лічбы значныя. Няўжо нашы вышэйшыя органы не бачаць, што такія непамерныя падаткі з'яўляюцца тормазам на шляху развіцця падобных прадпрыемстваў? На мой погляд, прадпрымальніцкія структуры, якія займаюцца вытворчасцю, неабходна заахвочваць, ствараць пэўныя ўмовы для развіцця іх дзейнасці.

— Пра падтрымку і пэўныя ўмовы, якія спрыялі б нашаму развіццю, нават гаворкі няма. Не ўлічваецца і тое, што мы толькі становімся на ногі, што лінолеумная вытворчасць яшчэ не наладжана. Пуск гэтага цэха мы мяркуем ажыццявіць у першай дэкадзе студзеня 1994 года. Хоць бы да ўводу цэха ў дзеянне была якая-небудзь палёгка...

— Вы спрабавалі куды-небудзь звяртацца на гэты конт?

— Такую спробу зрабілі. 11 кастрычніка накіравалі пісьмо на два адрасы — кіраўнікам нашага парламента і ўрада, у якім выклалі просьбу знізіць пакуль што прэс падаткаў, гэта значыць да ўводу лінолеумнага цэха. Што будзе — не ведаю.

— Хочацца верыць, што Вам пойдуць насустрач. А мне застаецца толькі пажадаць Вам і Вашаму калектыву плёну і поспехаў у наладжанай Вамі справе. Дзякую за гутарку.

Гутарыла Марыя МАЦЮКЕВІЧ.

«Гэй, назад?»

Прачытаўшы ў «Шахцёры» за 16 лістапада допіс сакратара Салігорскага райкама ПКБ сп. Шчарбіна і члена абкама ПКБ сп. Дзячкова пад назвай «Хто што гаварыў?», не вытрымала і вырашыла выказацца, бо прысутнічала на гэтай прэс-канферэнцыі.

Яна называлася «Так далей жыць нельга». Хацелася, вядома, пачуць, якія шляхі выйсця з эканамічнага крызісу будуць прапанаваны. Аднак прапаноў, на жаль, не было. Сакратар райкама ПКБ В. Шчарбін, сакратар райкама ЛКСМБ Дз. Яненка, старшыня ДСПС А. Коўцік і старшыня Славянскага Сабора «Белая Русь», Э. Дулеба прыйшлі на сустрэчу з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі, не падрыхтаваўшыся, на пытанні журналістаў даць грунтоўныя, вычарпальныя адказы не змаглі. Затое з вялікім болем, з невыказным смуткам распавядалі пра тое, як цёпла ім было пад чырвоным сцягам і як холадна зараз пад бел-чырвона-белым, даказвалі, што беларусы ніколі не мелі сваёй дзяржаўнасці, рабілі выпады супраць нашых спрадвечных нацыянальных сімвалаў — сцяга і герба.

Праслухаўшы некалькі разоў касету з фрагментамі выступленняў арганізатараў прэс-канферэнцыі, прыйшла да высновы: некаторыя выказванні неабходна абнародаваць. Ёсць сэнс паразважаць над тым, да чаго нас заклікаюць людзі, якія нібыта думаюць пра лёс беларускага народа, пра яго дабрабыт, а найбольш пра тое, як зрабіць нашу Рэспубліку прыдаткам вялікай імперыі, імя якой — Расія.

А. КОЎЦІК: — Лично для себя таких врагов, с которыми надо сражаться силой оружия, в данный момент, я не вижу. Но может случиться такое, что такие враги появятся, которые не захотят власть уступить никаким конституционным путем. К этому уже идет. Если придет в Беларуси такая организация, которая будет проповедовать те же идеалы, как в республиках, в которых уже прокатились или идут гражданские войны, то, действительно, народу придется брать в руки оружие.

Э. ДУЛЕБА: — Марыя Мацюкевіч тут гаварыла пра продкаў, але лік продкаў вядзе ад ВКЛ. Дык от я хачу сказаць: існаванні, зафіксаваные і прынятые всемирной историей, признанные всемирной историей, такие названия, как Древняя Русь, Литовско - Русское княжство, ВКЛРЖ статусное, афіцыйнае па 1588 году, в лучшем случае, говорят, что была Русь і былі яе ахвяраванні няволенымі гвалтоўнікамі. Вы разумееце гэта?

Давайте посмотрим в недавнем прошлом: Западная Беларусь на Западе была. Побывала и быдлом вярнулася з яе. Ніхто нам там не пабудаваў ні, так сказаць, ні электраэнергіі не пабудаваў, ні заводзіка не пабудаваў. Так што гэта там, дзе Русь раз'едзінілася, там абарачывалася трагедзіяй.

В. ШЧАРБІН: — Партия коммунистов Беларуси выступает за советскую власть, за сильные Советы народных депутатов, за народовластие. Власть народа — для народа, а не для кучки чиновников, как сейчас. Возьмем наш районный, Солигорский районный Совет. Там из 65 депутатов — 50 руководителей или их заместителей — главных специалистов. Ну, какой это районный Совет? То же самое и в городе.

Калісьці, разгортваючы будаванне сацыялістычнага грамадства, «вялікі правадыр працоўных» У. І. Ленін распавядаў, што дзяржавай павінна ўмець кіраваць кожная кухарка. Вынікі гэтага нам вядомыя: дакіраваліся... Што ж, будзе, калі да ўлады дарвуцца тыя, хто выйсце з тупіка, у які нас загналі камуністычныя ідэі, бачыць у вяртанні ў... той самы «сацыялістычны лагер»? Праўда, у адрозненне ад сваіх папярэднікаў яны не могуць нават выразна выказаць свае думкі...

Лічу таксама неабходным звярнуць увагу на тое, што мясцовыя камуністычныя лідэры недакладна падаюць факты, прыпісваюць журналісту В. Мурылёву словы, якія належаць зусім іншаму чалавеку. Шкада, што на маёй касеце не хапіла месца, каб зафіксаваць выступленне Ю. Дзячкова да канца. Вось гады ён мог бы пачуць, што словы на адрас былых камуністаў — і шэраговых, і тых, хто кіруе ў мясцовых Саветах прагучалі: яны, маўляў, перафарбаваліся, гэта несапраўдныя камуністы. Не разумею: навошта адмаўляцца ад таго, што чула некалькі дзесяткаў вушэй?

Яшчэ некалькі слоў хачу сказаць наконт журналіцкай этыкі, якая нібыта падвяла В. Мурылёва, бо ён выкарыстаў абрэвіятуру са слоў «Славянскі Сабор».

Прыгадваецца, што год назад «Шахцёр» у № 85 за 6 лістапада 1992 г. змясціў артыкул журналіста У. Бычэні «Хто твой кумір...». Прычына для ўзнікнення артыкула наступная: газета «Калійшчык Салігорска» расказала пра тое, што чатыры чалавекі — рэдактар «КС» А. Кур'ян, яе фотакарэспандэнт Ф. Раманоўскі, адказны сакратар Хв. Гурыновіч (член Саюза пісьменнікаў Беларусі) і настаўніца М. Мацюкевіч — павіншавалі Лявона Случаніна з днём нараджэння, а апошнія двое прачыталі свае вершы, прысвечаныя паэту, у якіх выказалі словы шчырай падтрымкі чалавеку, чыё здароўе падарвана ў сталінскіх ГУЛАГах.

У. Бычэня, які лічыць паэта ворагам народа, сцвярджае: «Мяркуючы па вершах Х. Гурыновіча М. Мацюкевіч, пачуццё нацыянальнай пакрыўджанасці, рэваншу можна выхоўваць не толькі ў мюнхенскіх піўных, а і ў час святкавання юбілеяў. Вось і думаецца: а што калі аб'явіцца новы «фюрэр», ці не пабягуць мае апаненты пад іншамоўную каманду... абараняць незалежнасць беларускага народа?»

Вось так: «фашысты». І імёны гэтых «фашыстаў» называюцца, і ўсе яны залічаны аўтарам у шэрагі БНФ, хоць я асабіста ні да якой партыі не належу. Што тычыцца Хв. Гурыновіча, то гэты чалавек увогуле далёкі ад палітыкі. Дык ці этычна журналісту беспадстаўна чапляць такі ярлык?

Вядома, нам можна было звярнуцца ў судовыя інстанцыі, але не хацелася лішні раз уцягваць у гэтую справу паважанага намі паэта Лявона Случаніна, і таму мы праглынулі гэты камяк.

Зараз маскоўскія падзеі выразна паказалі, дзе і кім выносяцца крывавыя планы. Дык як жа тут быць з журналіцкай этыкай, шаноўная рэдакцыя?

М. МАЦЮКЕВІЧ.

Заснавальнік: Салігорская раённа-гарадская рада ТБМ імя Ф. Скарыны.

За рэдактара М. С. МАЦЮКЕВІЧ.
Фундатар: таварыства з абмежаванай адказнасцю «БелПВТТА».

АДРАС РЭДАКЦЫІ: 223710, г. Салігорск, вул. Заслонава, 95-227. Тэлефон: 3-21-25.

Газета надрукавана афсетным спосабам у Слуцкай узбуйненай друкарні
223610 г. Слуцк, ул. М. Багдановіча, 7

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Наклад 999 паасобнікаў. Заказ № 2916